

KIÁLLÍTÁSOK

KARÁCSONYI VÁSÁR. Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat karácsonyi vására december hó 4-én nyílt meg és tart december hó 24-éig bezárólag. A vásár a szokott keretekben mozog. Az Iparművészeti Múzeum üvegfedezésű csarnokát körülvevő folyosó nagyobb részét foglalja el és az itt felállított vitrinákban különféle kisebb iparművészeti tárgyak: hímzések, szőttek, selyembatikok, csipkék, bőrtárgyak, ékszerek, ötvösmunkák, kerámiai tárgyak, bronzok és egyéb művészi holmik kerülnek vásárra. A csarnok udvarrészét a társulat népművészeti gyűjteményének kiállítása foglalja el, amely mindaddig látható, míg a múzeum által tervbe vett japán kiállítás rendezésének munkáját itt meg nem kezdik.

Mindkét kiállítást a közönség díjtalanul látogathatja és pedig december hó 24-éig hétköznapokon és a december 18-ára eső vasárnapon d. e. 9-1-ig és d. u. 3-7-ig, a többi vasárnapon és ünnepnapokon csak d. e. 9-12-ig. Karácsony után a kiállítás hétfő és péntek kivételével d. e. 9-1-ig van nyitva.

A társulat elnöksége a budapesti tagokat külön körlevélben is értesítette a kiállítás megnyitjáról és felkérte őket, hogy a magyar művészeti ipart a kiállított tárgyak vásárlásával támogassák.

A BÉCSI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS. Akinek alkalmá van betekinteni azoknak az újság-szeleteknek gazdag sorozatába, amelyek az ideai bécsi iparművészeti kiállításról számolnak be, menten elfogja a szorongás és vágy: ezt meg kell nézni, ilyen Európára szóló esemény már rég nem volt! Ha azonban személyesen is ellátogat a Stubenringre az ember, bizonyos mértékig csalódottan távozik a kiállításból. Az osztrák újságírók kétségen kívül értik a módját, hogyan kell iparművészetük hibáit elhallgatni s erejüket úgy beállítani, mintha az egyetlen és páratlan volna a maga nemében az egész világon.

Az igazság az, hogy az osztrák iparművészet tényleg nagy. Annyira nagy, hogy annak a sorsa nem kiállításokon dől el. Haladását nem ilyen tárlatokon lehet felmérni. A műhelyekben, a gyárakban és az üzletekben erőteljesen lüktető élet bizserg. S amit az iparművészeti múzeum igazgatósága — így karácsony táján — a maga csarnokaiban összegyűjt, az inkább üzleti alkalmat ápoló hagyomány, mint kiválasztott kultúrfeladat teljesítése.

Ma már Bécsben izléses lakásberendezésért és iparművészeti holmiért nem kell karácsonyig várni. Azoknak megvannak a maguk emporiumaik januártól decemberig folytatódólagosan, ahová a publikum már oda szokott, ahol már biztosra megtalálja, mit keresni óhajtott. Úgy hogy a múzeum kiállítása csak alkalmi bazár és minthogy a legjobbak most is szívesebben vesznek, ha a közönség őket közvetlenül keresi fel, abból az alkalmi bazárból is igen sok mindenki

hiányzik, aki pedig az osztrák iparművészetnek zászlóvivő alakja.

Sajátságos, mennyire túlélte magát a dátumra szabott kiállítás eszméje. Ha nincs külön megvalósítandó gondolata, akkor az ajándéktárgyak tengerébe fullad. Ott is megjelenik az a bizonyos tisztasztalosmester, aki ilyenkor akar túladni ebédlőjén. S a kevés, de üde művészimunka mellett, a végnélküli unalomban fogant tucatmunkák kínálják magukat előnyös áron.

Huszonhat szobát mutat fel az ideai iparművészeti kiállítás. Alig egy van köztük, ami valamit jelent. Az is a XVIII. századi francia királyok puderes világát akarja összeházasítani a hirtelen meggazdagodott kereskedő nagyravágyásával. Otto Prutscher tervezte, a Knobloch cég készítette. Megnézni jó, de lakni benne lehetetlen. A többi huszonöt már ismert dobozmotívumok, anyagszerűtlen vonaljátékok és a multból visszacsalt építészeti tagok változataiból állott össze. Meg kell vallani, hogy Bécsben sokkal rosszabb asztalosmunkák készülnek mint Budapesten. Valaha, mikor még Scala direktor az angol bútorok hű utánzására buzdította az embereit, az anyagok respektálása és feldolgozása becsületesebben folyt, ma annyit kockáznak és ki-beraknak az eredetiség kedvéért, hogy hajladozik kezükben a léc, mint a főtt makaroni, olyan idegen fényt kap a sík lap, mint a viaszos vászon és a fadaragás patinázott bronznak hat. Főleg pedig a sok láda közt el lehet veszíteni a tájékozódást, hogy melyikre kelljen ülni, melyikben írni, melyikbe a ruhát rakni s melyik szolgál az alvásra. A megpukkadt kockák még álomban is kísértének.

A kis tárgyak közt már több olyan sziget van, ahol szívesen megállunk. Bronzok, cserépszobrok, ékszerek, üvegek, hímzések közt irigylésre méltó sok lélek lakozik. Az élet kicsi finomságaiból ezek közt egy-egy többet nyújt mint a huszonöt szobaberendezés együttvéve. A kémigrafiailag Bécsben sokszorosított színes lapoknak tényleg nincsen párjuk az egész világon. Azok a tudatos törekvések, amivel a női kézimunkát, csipkét, hímzést és gyöngyfűzést nemesítik, már nemcsak az otthon művészetének szólnak, hanem nemzetgazdasági tényezőknél vannak beiktatva. A szobrok kidolgozása, anyagszerűsége, öntése és patinája, lágy-sága és színe magas iskolázás jele, amelyben minden tehetség kibontakozik. Ezekben nem éri utól Bécs sem Berlin, sem London. Annál kitünőbb ez a nagyság, mert hisz — ne feledjük — az iparművészeti múzeum kiállítása tényleg alkalmi bazár, ahová nem külön válogatással, hanem csak a mindennapi életből ide vetődve, foglalnak helyet a sok rossz közt a jelentős számú jó munkák. Sz. G.

RÉGI ÉS ÚJ GYÖNGYMUNKÁK KIÁLLÍTÁSA STUTTGARTBAN. A Landesgewerbemuseum agilis igazgatója Pazaurek, ki most elsőnek valósította meg a múzeum külön Geschmacksverirrung osztályát a hosszabb-rövidebb időközönként változó s többnyire kifejezetten oktató célzatú ad hoc kiállítások keretében, ezidőszertint régi és új gyöngymunkákat mutat be nagy örömeire különösen a női iparművészeknek. Az értékes anyag több mint 20 bírodalmi s néhány osztrák múzeum résztvételéből került ki, amelyet több iskola és még többen magánosok kerekítettek ki.

A kiállítás három részre oszlik. Legérdekesebb a történeti rész. Itt látjuk a Kr. e. 1500-ban élt Hatschepsut egyiptomi hercegnő üvegyöngyétől s az ezzel körülbelül egyidős, régebb bronzkori sírletektől kezdve egészen az öreganyánk idejéig készült gyöngyöket, illetőleg a belőlük készült tárgyakat. A középkor van aránylag legkevésbé képviselve, de lehetőség szerint pótolják is e hézagot a színes felvételek. Igen szépek a renaissance-kor ruháira alkalmazott gyöngyhímzései s nagyon jellemző dolgok láthatók a gyöngyhímzés tulajdokaipeni virágkorából a barok- és rokoko-korból. Többek között egy tabernakulum, egy ruhabetét s egy terítő, mely utóbbi már szinte a technikával való bűvészkedés határát érinti. Természetes, hogy a biedermeier-kor a leggazdagabb, mint amely kor a legtermékenyebb az aprólékos, pecsmegelő munkák dolgában. Így láthatunk napernyőt, gyermekfejkitőt, sőt papucsot is, amely nem is papucs, hanem óratartó. A régebbi korok bűneivel szemben azonban most kíméletes Pazaurek — csak az időnként tartott nyilvános ismertető, vezető, magyarázó sétáin, előadásain mutat rájuk — s pellengérré mint „Gegenbeispiel“-eket csak azokat a munkákat állítja, melyek még jelenleg is készülnek a jóízűségük bosszúságára. P. o. felírással szalagot vagy élővirágot formázó azután keresztte csoportosított, halottak napján nálunk is sokfelé látható rémségek, mélyekre olykor még galamb is kerül persze szintén üvegyöngyből stb. A kiállítás történeti részét néhány száz egykori mintalap egészíti ki, melyeknek egész napjainkig húzódo szellemtelen utánzásai, variálásai és kombinálásai — sajnos — nálunk is eléggé ismeretesekek.

Az etnográfiai csoportban régi württembergi és egyéb délnémet, valamint orosz és kisebb szláv népek idevágó népművészeti termékei mellett feltűnnek különösen az afrikai német gyarmatok, valamint Észak-amerikai benszülőtteinek a cserekereskedés révén meghonosodott üvegyöngymunkái. Az anyag itt is többnyire velencei üvegyöngy, a csehországi csak az utóbbi időben terjed mindjobban. Bámulatos, hogy mily egészséges, fejlett érzéket tanúsítanak e népek e szinte közibük dobott új anyag iránt, mennyire bele tudták magukat érezni ez új anyagba. Bőrruháik, lószerszámaik, egyéb használati tárgyaik díszítése mind erről tesz tanubizonyságot. Feltűnő, különösen az észak-amerikai dolgokon, a fehér szín uralkodása. Ennek magyarázata e gyöngyök könnyebbségében és így olcsóságában keresendő, s érdekes példája annak, hogy sokszor véletlen dolgok (hisz miért ne lehetne épp így véletlenül, mondjuk, a zöld a legkönnyebb?) mily fontos szerepet játszhatnak karakterisztikum, sőt stílus kialakításánál is!

Igen tartalmas és változatos a kiállítás harmadik része, a modern munkákat tartalmazó csoport, mely bizonyítja, hogy ez az utóbbi időben kissé egyoldalúvá lett, ellaposodott ósrégi technika még korántsem kimerített, sőt nagyon fejlődésképes és hogy éppen nem hiú ábránd az, hogy a különféle textiltechnikákkal párosítva, még nagyobb lehet a jövője mint amekkora volt a múltja. A kiállítás e csoportjának jó része eladó s maga a múzeum elsőnek biztosította gyűjteménye számára az érdekesebb és értékesebb darabokat.

Megjegyzem, hogy a kiállításon csak az olyan

üvegyöngy szerepel, amely nem akar üvegyöngynél egyéb lenni. Tehát nem utánzása az igazgyöngynek vagy korallnak vagy valamely ékkőnek. Ez utóbbiakat csak annyiban fogadták be, amennyiben a kiállítás oktató célzata ezt is megkívánta, mint ahogy p. o. a modern részben fagyöngyből készült munkák is láthatók. De persze itt is a fa megmarad a maga mi-voltában fának.

Ez a maga nemében az első kiállítás, ahol az üvegyöngyöt, mint iparművészeti anyagot, egész kiterjedésében, összes vonatkozásaiban, úgy történeti, mint technikai és esztétikai megvilágításban magunk előtt láthatjuk. Hogy, mint ilyen, mennyire nagyfontosságú, az nem szorul bővebb magyarázatra. Hatásában majd megérezzük. IFJ. BRÜNDL ÖDÖN.

MÚZEÁLIS ÜGYEK

VILÁGÓRA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. A kereskedelemügyi miniszter az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében helyeztette el a múlt évben tízezer koronáért megvásárolt Mayr-féle világórát. A Múzeum elsőemeleti nagycsarnokában kapott helyet az óra, amely a felállítandó technikai múzeumnak lesz majd egyik legérdekesebb és legszebb darabja. Maga az óra aránylag kicsiny felületen elhelyezett hatvankilenc számlapból áll, amelyeken a világ valamennyi nagyobb városának pontos idejét meg lehet állapítani. Az órának csodálatosan egyszerű szerkezete bámulatraméltó. Egy központi szerkezet, illetőleg rugó hajtja az egészet, az összeköttetést azonban nem zsinórátétel közvetíti, mint a bécsi világóránál, hanem a számlapoknak megfelelő számú fogaskerek és minden irányban mozogni képes acéltengelyek. Az óra ingája különböző fémekből készült, úgy hogy a hőmérséklet változásai nem befolyásolják az óra pontos járását. Az óralapokon kívül mutatja az óra teljesen megbízhatóan a hónapot, a hónap napját, valamint a hét napját is. Légsúlymérő és nedveségmérő szerkezetek egészítik ki az érdekes ipari remeket, amelynek tetején még egy földgömb is látható, amely az óraszerkezettel ugyancsak összeköttetésben állva, 24 óra alatt teljes fordulatot végez. A holdváltások képét szintén mutatja az elmés szerkezet, amelyet most állítottak fel a múzeumban.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYARAPODÁSA. Az iparművészeti múzeum gyűjteményei iránt az utóbbi időben mind nagyobb érdeklődés nyilvánul meg és ehhez képest igen sokan értékes adományokat juttatnak most a múzeumba, amelynek gyűjteményei ezek által igen örvendetesen gyarapodnak. Legutóbb Jónás Adolf ajándékozott a múzeumnak egy sorozat szép magyar plakettet, köztük Tisza István grófnak, Szilágyi Dezsőnek, Tóth Bélának, Popper Dávidnak, Szoldatics Ferencnek domborművű

arcképeit, továbbá bécsi porcellántárgyakat, XVIII. századbéli arany- és ezüstcsipkéket, keleti hímzett kendőket és sok más értékes iparművészeti tárgyat. Báró Hatvány Józsefné egy 1846-ban készült, rendkívül ritka, bécsi modorban készült herendi porcellánkészletet ajándékozott, Hüttl Frigyes modern francia csészéket és tányérokat, amelyeknek rendkívül nehéz és komplikált készítési módja ad értéket. Feledy Dezső igazgató két értékes herendi csészét ajándékozott a múzeumnak.

I PARMŰVÉSZETI L. OKTATÁS

AZ EGYHÁZI HÍMZÉSEK művészesebb irányba való fejlesztése érdekében újabban a besztercebányai apácák fejtenek ki nagyobb buzgalmat. Gürtler József kanonok révén megkeresték az Iparművészeti iskola textilművészeti osztályát, hogy onnét tervezeteket nyerjenek. Az intézet igazgatósága Örkényi István rajzolóművészt delegálta e célra, aki hosszabb időt töltött Besztercebányán s a kívánt terveket részint a helyszínen, részben pedig utólag készítette. A váci apácák hasonló érdeklődést tanúsítanak az egyházművészeti mozgalmak iránt.

TANULT MUNKÁSERŐK A GRAFIKÁNÁL.

Az iparművészeti iskolát végzett növendékek eddig a szakszervezetek és a munkaadók között kötött egység szerint ipari gyakorlatot vagy egyáltalán nem folytathattak, vagy pedig a számukra kijelölt volontaire-i minőség annyira korlátozva volt, hogy az is szinte meggátolta őket abban, hogy ipari üzemeknél elhelyezkedhessenek. Ez igazságtalan elbánás megszüntetése érdekében az iparművészeti iskola igazgatósága megteremtette a kellő lépéseket, úgy hogy a november 21-ikén a grafikai főnökök és szakszervezetek közt létrejött szabályzat 80-ik pontja szerint az eddigi korlátozások a m. kir. iparművészeti iskolát végzett növendékekre nézve töröltek.

KIÁLLÍTÁS-LÁTOGATÁS. Az Orsz. m. kir.

Iparművészeti iskola tanári karából tizenegyen Czako Elemér vezetésével testületileg tekintették meg a wieni iparművészeti kiállítást, ahol főleg az osztrák ipari és iparművészeti iskolák szakkiállításait tették tanulmány tárgyává. A wieni iparművészeti iskola műhelyein kívül néhány kerámiai és bronzöntő műhelyt is meglátogattak.

TANONCISKOLAI TANÍTÓK. Az Orsz. m. k.

Iparművészeti iskolát képesítő oklevéllel végzett növendékei a vallás- és közoktatásügyi miniszter 129.877. sz. a. kelt rendelete szerint az iparostanonciskolai tanítói állásokra való jogosítás szempontjából egyenértékű képesítéssel bírnak az okleveles rajztanítókkal. Ez sok tekintetben nagy előnyt rejt magában

az iparostanoncok javára, mert ezzel biztosítva van, hogy a tanítóerők nagyobb szakszerűséggel nevelhetik növendékeiket pályájukra. Még csak az volna kívánatos, hogy a tanonciskolákban az illetékes körök minél nagyobb számban alkalmazzák az Iparművészeti iskolát végzett növendékeket.

A FRANCIA IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS

REFORMJA. Évről-évre megismétlődik a panasz Franciaországban, különösen Németországból, Münchenből hazatérő művészemberek részéről, a francia iparművészet pangásáról. Minden oldalról szorítják a kormányt, hogy erélyes fellépéssel ragadja meg végre az iniciatívát, vessen véget azoknak az állapotoknak, melyek a francia iparművészetet végveszéllyel fenyegetik abban a petyhüdt stagnálásban és egyhangú ismétlésekben, melyekbe elmerült. És valóban ma már a legilletékesebb nézetek is egyeznek abban, hogy a francia iparművészeti oktatás hanyag és paradoxális rendszere csőd szélére jutott, a művészek, festők és szobrászok joggal zárkóznak el az iparművészeti alkotásoktól, ahelyett hogy megértenék, hogy tehetségük megfelelőbben érvényesülne nagy dekoratív ensemble-okban. Másfelől a tanonccsüggő rendezetlensége is tagadhatatlanul bonyolítja még a francia iparművészet válságát.

A jelenlegi szépművészeti miniszter Dujardin-Beaumez már 1900-iki részletes jelentésében rámutatott a francia iparművészeti oktatás komoly hiányára, az iskolák elégtelenségére, különösen a tanoncválságot jelölte meg egyik nagy bajnak és annak leküzdésére az iparművészeti képzésnél a fejlődő rendszer behozatalát sürgette, melyben a tanoncok a nap félidejét műhelyben, másikat az iskolában töltik s mely fényesen be is vált úgy a díszítőművészeteknél mint általában az iparoktatásnál.

Amint Dujardin-Baumetz belépett a kormányba, teljes eréllyel fogott hozzá eszméi életbeléptetéséhez. Kiköltöztette a Louvre-ból a gyarmatügyi minisztériumot, a jelenkori művészeti gyűjtemények célszerűbb elhelyezéséről gondoskodott, szervezte az országos műemlékek felügyeletét, a bevásárlásokra szánt hitel hova fordítását szigorúbb ellenőrzésben részesítette, modern alapokra fektette a sèvres-i és a gobelin-gyárakat s mindent megtett a hanyatló francia iparművészet feltámasztására, iparművészeti tanácsot alakított maga körül festők, szobrászok, amatőrök, műbírák, iparművészek bevonásával, utazási ösztöndíjakat és más serkentő jutalmakat tűzött ki évenként az iparművészeti kiállításokon résztvevő legtehetségesebb ifjak számára, állami bevásárlásokat és rendeléseket tett náluk az eddiginél nagyobb arányokban és tetemes összeggel, mindent elkövetett, hogy a művészet terén uralkodó káros hierarchiát megszüntesse.

Fájdalom a költségvetés szűk keretei szoros határt szabtak Dujardin-Baumetz ambíciói elé is, aki nem válthatta eddig valóra azt az álmat, hogy egy új iparművészeti iskolában lássa Franciaország jövőendő műiparosai kiképzését megfelelő viszonyok közt.

Most azonban segítségére jött a francia miniszter törekvéseinek a kamara szépművészeti költségvetésének előadója, Paul-Boncour is, aki a legutóbbi napokban kinyomatott és szétosztott jelentésében igen komoly és nyomatékos módon foglal állást az iparművészeti

oktatás reformja érdekében s ugyanakkor, amikor kiméletlenül feltárja a szépművészeti adminisztráció fogyatékosait és hibáit, útát mutat a bajok orvoslására is s a művészeti közszellem és az általános műveltség fejlesztésének módjaira.

Tanulságos ez az előadói jelentés reánk nézve is, mert bár óvakodik a túlzásoktól, de éppen nem hűny szemet a francia iparművészet hiányos, sem a külföld dicséretes előmenetele előtt. Visszaemlékezik Franciaország műiparájának azokra a korszakaira, amikor a művészek és műiparosok együttműködése oly sok dicsőséget hozott alkotásaiban a francia géniuszra és olyat teremtett meg, minek előkelősége viszatükröződött a legkisebb csecsebecsében is. Hogy Franciaország újból megerősítse e téren megingott pozícióját, arra nézve mindent el kell követnie — úgy mond a jelentés — iparosi kiképzésére és népe kiművelésére s ezzel együtt épp oly nemzeti stílus kifejlesztésére, mely a múlt hagyományaiból merítve inspirációját, a ma eszméit, izlését és szükségleteit juttassa érvényre,

Nemcsak politikai, de művészi benső meggyőződésből Paul-Boncour e célok elérésének legnagyobb akadályát a művészetek vélt hierarchiájában és káros elszigetelődésében látja. Mindezeknél fogva szükségesnek véli, hogy az állami megrendelések az eddigénél fokozottabb mértékben kényszerítsék a dekoratív művészet lenézésében vetélkedő festőket és szobrászokat, ennek számára dolgozni. De éppen így követeli azt is, hogy az eddig túlságosan zárt jellegű iparoktatási főtanács megnyíljon az iparművészeti szakmák képviselői előtt is, hogy az iparosok az eddigénél nagyobb számban vegyenek részt a szépművészeti tanácsban, az iparművészetben s jelentékenyebb mértékben folyjanak be a vásárlásokra és megrendelésekre, végre hogy az ecélra kiszemelt műtárgyak köre tágítható, számuk szaporítható és ne legyen korlátozva igazságtalan megkülönböztetések által.

Legfontosabb része azonban a jelentésnek az, mely az állami szubvencióknak a neveltségesség határáig való elforgácsolása ellen emel szót, s ahelyett azt kívánja, hogy a segélyezések csak jól felszerelt s elegendően látogatott iskolákra korlátoztassanak, ahol az oktatás kézzelfogható eredményekkel jár, a többi inkább csak névleg létező intézeteket pedig helyettesítsék a felső elemi iskolák, amelyekben ahelyett, hogy egyoldaluan csak a közszolgálatra készülő ifjakat képezzenek, megfelelő helybeli ipari erők támogatásával ipari szakoktatást is nyújtsanak.

Paul-Boncour is meg van győződve arról, hogy az iskola által kiegészített műhely legjobb melegágya az iparművészeti erők kiképzésének s azért sürgősnek tartja a tanonc-kérdés megoldását a félföld rendszer törvényes szabályozása alapján s tanulmányát a párisi iparművészeti iskola felszerelésének, berendezésének, módszerének, taneszközeinek és működésének alapos kritikájával végezve, jelentésében arra hívja fel a kamarát, hogy ne szavazza meg a szépművészeti tárca költségvetését, mielőtt garanciákat nem kap arra, hogy a kormány még az év folyamán törvényjavaslatot nyújt be a mai botrányosnak nevezett iparművészeti iskola áttelepítésére s fontosságához mért elhelyezésére.

SZAK- IRODALOM

VALLÁS ÉS MŰVESZET. Tanulmány, különös tekintettel a művészetnek a vallás külső nyilvánulásában való szerepére. Írta: Réz László, rozsnyói ref. lelkész. Kiadja a gömöri ref. egyházmegye lelkész testülete. Rimaszombat. 1909.

Réz László könyve a mi szempontunkból igen érdekes könyv, noha nemcsak a képzőművészetre szorítkozik. Hivatásánál fogva szerzőt elsősorban a kultuskérdések érdeklik és ezen a téren akar elsősorban jelentős reformokat. De a vallási kultusz kezdetétől fogva szoros kapcsolatban volt a képzőművészettel s így ezt a kérdéscsoportot sem mellőzhette. De érdekes ez a könyv egy másik szempontból is. A reformáció mindkét iránya, hogy a katolicizmus erős művészes jellegétől annál jobban elüssön, kikapcsolta a művészeti kérdéseket, erősen puritán jellegűt öltött, s lemondott a képzeletre hatás egyik legfontosabb eszközéről: a művészetről, a kálvinisták még inkább. A modern kor művészethajlama azonban megtörte ellenkezésüket. Ennek az első fecskéje Réz László könyve, amelynek előszavából megtudjuk, hogy a ref. egyház egyetemes konventje a vallás és művészet kérdésének irodalmi előkészítését (1906. ápr. 24-én) kívánatosnak mondotta ki. Ezt szolgálja tehát Réz László könyve.

Még pedig igazán elismerésre méltó módon. Kiindul a vallás lényegének fejtegetéséből, hogy a vallás céljaul két elvet tűzhessen ki, t. i. az egyén megnyugtatását és a kegyes cselekedetek gyakorlását. Hogy lehet ezt külsőleg kifejezni? A művészet eszközeivel. A művészet eredetének kutatása után fogalmát, tartalmát, célját határozza meg, egészen hegeli elvek alapján, ami nem csoda, hiszen Erdélyi János esztétikájában nyugszik meg, s ezt teheti, mert ilyképp arra az eredményre jut, hogy a művészetnek e l h a t á r o z á s r a kell bírni másokat, a szép alakba kifejezett eszmék által. Ebből kiindulva, a művészetet a vallás segítőtársának veheti, de viszont azt is kiemeli, hogy a vallás is hatott a művészetek fejlődésére. Ez a viszony kölcsönös. „Ha a vallás és művészet együtt jelennek meg, az eredmény nagyobb, az eszme tisztább, az igazság erősebb.“ Ne nagyon firtassuk a szavait, ne kérdezzük: micsoda eszmének kell tisztábbnak, micsoda igazságnak erősebbnek lenni? A szószék emberétől ezt rossz néven nem vehetjük. A szándékot nézzük, s az pedig helyes.

Fejtegetéseiben most egyszerre a fiziológiába csap át. Azt akarja igazolni, hogy a hallás és látás egyaránt nagy szerepet játszik a vallás és művészet viszonyában, segítőtársak, s a vallásnak fel kell használnia azt, amivel a hallás és látás révén a hívő lelkéhez érzékelhetik. Főleg a hallás és látás révén fellépő érzelmek útján, hogy harmóniát teremtsenek a lélekben. Ezt szolgálja a szépézés, a művészi alkotás hatása, amelynek szuggesztív hatását, főleg a tömegre, kiemeli. Ilyképp megállapítja, hogy „a művészetnek

SÁRKÓZI 10—12 ÉVES
PARASZTLÁNYOK
ÖSZTÖNSZERŰ TERVEZGETÉSÉEL.

COMPOSITIONS SPONTANÉES
DE JEUNES PAYSANNES
(ÂGE 10—12 ANS) DE SÁRKÓZ.

szerpe van a vallásban, illetve annak nyilvánulásai-
ban, áttér azután e szerep történetének vázlatos elő-
adására.

Elsősorban a mózesi vallás kultuszára, a templom,
a papírúha, a szertartások művészi vonatkozásaira,
aztán a krisztusi vallás kultuszára az ó-keresztény
korban, a középkorban, tárgyalva a bazilikát, a román
és gót templomot, nem építészeti, hanem főleg liturgikai
szempontból, mert célja az, hogy a szertartások szimbo-
lizmusában rejlő művészi vonatkozásokat emelje ki. Itt
alkalma nyílik a katolicizmus művészetkultuszát a
kellő világításba helyezni, persze e kultusz belső tör-
vényeinek felismerése nélkül. Pedig egy helyen (71. lap)
mintha közel járna hozzá, mondván, hogy „amint az
építészeti stílusok fejlődtek, úgy alakult, nemesült a
festészet és szobrászat is“. Az igazság az, hogy a
stílusokhoz alakult minden, a stílus pedig a kor élet-
érzésének kifejezése, s ez a felismerés lesz a világító
fény, amelynek sugarai mellett indulhat el a jövő
fejlődés felfedező útjára. T. i. az egyes korok akkor
találták meg a maguk művészi formáját, amikor
önmagukra eszméltek, felismerték életérzésüket, a kor
titkos óhaját, célját és vágyódásait és azokat ki-
tudták fejezni. A modern művészet feladata is ez; a
művész a megrendelő és a maga lelkén keresztül a
kor szellemét ösmerje fel; s őszintén fejezze ki azt.
Ekkor célját éri: figyelmet kélt, a hallgató és szemlélő
lelkéhez férközik, mert azt elégíti ki, azokhoz az
érzékörökhöz férközik, amelyek könnyen visszhangra
kelnek benne. Idáig eljutva, Réz Lászlóban egyszerre
felébred a reformáció híve, s a művészeti hatások
kizárólagos kultuszából az egyháziasság és babonasság
terjesztését következteti. A reformáció ez ellen szólalt
fel, s minő eszközzel? A kontraszthatásra törekedett.
A művészi kultusszal szembeállította a puritán rideg-
séget. De ennek a művésziellen hatásnak csak ideig-
óráig lehetett meg az eredménye, jöttek a jezsuiták és
új művészetet követeltek, egyenesen az érzékre hatót.
A „reformált krisztusi vallásban“ — mint Réz nevezi —
a művészetnek kevés szerepe volt, ami volt, az is
kívül esik a képzőművészet köréből, inkább zene-
kultusz volt, de sem az építészet, sem a festészet vagy
pláne a szobrászat nem részesült a kellő ápolásban,
ezeknek a nagy szuggeráló erejéről lemondottak, igen
is intellektuális hatásokkal dolgoztak. „Pedig — írja
Réz — a templomnak építészeti szempontból nemes-
nek, művészinek kell lennie, akármelyik vallás szol-
gálatában, vagyis a fizikai céloktól függetlenül, bizonyos
eszméket is ábrázolnia kell“. Hogy ezt a jezsuiták fel-
ösmerték: íme hatásuk egyik titka. Még pedig nem
a kevésbé jelentős.

Réz azután sorba veszi a mindkét irányú refor-
mált vallások kultuszát, de értékmegállapításai kriti-
kátlanok. Az 1891—95. közt épült berlini dómot
elragadtatással dicséri, mert „nemes román stílusban“
épült. Hasonlóképp elismeréssel beszél a Városligeti
fasor evang. templomáról, s más újabb vidéki ref.
templomról. „De még mindig nincs megállapítva az
a stíl s alaprajz, mely a ref. krisztusi vallás kultuszá-
nak megfelelne“ — teszi hozzá. Pedig hic rodus,
hic salta! Aki az új művészet, a kor művészet
számára akarja a talajt előkészíteni, annak nem szabad
tojástáncot járnia. Nemcsak a reformált, de a katolikus
modern templom stílje sincs megállapítva. Meg-

állapítva? Hogy képzelet ezt Réz úr? Konventi ülésen
talán ők egynéhányan lelkészek összeülnek és ott
állapítják meg az építészeti stílust?

Most készül a pozsonyi gimnázium Erzsébet-
temploma, — Lechner Ödön építi, a maga egyéni
formanyelvén, — amint megépítette (de csak a kül-
sejét) a kőbányai templomot, a kor egyik maradandó
becsü emlékét. De ezt neki bizony nem a püspökök
sugalták. A református templom stíljét is eredeti, kép-
zeletgazdag művész fogja megteremteni, abban a
pillanatban, amikor teremteni hagyják és nem köve-
telnek tőle „nemes román“ stílust. Az új stílusból fog
kialakulni az új festészet, az új szobrászat, az új stílus
pedig az új anyagokból és az új emberek érzéseiből.
Azt az elvet kell elismertetni, hogy a református
vallás nemcsak megtűri, de követeli a művészt a
kultuszában, ahogy ezt Réz László is fejtegeti, ezért
őt elismerés illeti. De éppen a reformáció szellemével
egyeznek, ha a formamegtalálást a művészre bízzák, aki
meg fogja találni a mai kor emberének lelkéhez szó-
szimbólikus formanyelvet, mely „az Isten fenségéről,
nagyságáról“ beszéljen neki ékes szóval. Ha ez az
új stílus meglesz, minden templomi felszerelés, belső
kiképzés ehhez fog alkalmazkodni.

Egészen más kérdés a kultuszformák kiképzése.
Ez már csakugyan a papság feladata, s az ő érzékétől
függ, mennyire tudja abban, a nemes zenei formák
felhasználásával, a közönség együttműködésének ere-
jével, a művészi elemet érvényesíteni.

Réz könyve negyedik részében a kultuszreform
elvet fejtegeti; ehhez kérdéshez e helyen nem szól-
hatunk hozzá. Mindenesetre előismerésre méltó, hogy
itt is hangsúlyozza a művészi, sőt a nemzeti elemet,
Pál apostollal szólván, aki szerint a gyülekezetben
mindenek ékesen és szép renddel folyjanak. De igazán
meddő munkát végez, ha megmarad azon állítása
mellett, hogy református templomnak a román és
gót stílus vagy ezek kombinációja alkalmas (141. lap).
Ezeket a stílusokat a korok életérzése teremtette. Nem
találná-e nevetségesnek, ha valaki most gótikus ruhában
járkálna a rozsnyói piacon? Pedig ez a ruha igen
megfelelt a kor életérzésének. Ma pedig az új ember
a maga világnézetének megfelelő ruhát visel. Miért
nem érti akkor az új román templomot éppen olyan
maskarának? Ahogy az ilyen „áthelyezést“ Goethe
elnevezte.

Ha azonban a modern elvre helyezkedik, minden
többi kívánságát magától elnyeri. Főleg műve 144—145.
lapján kifejtett elvek megszívlelését ajánlom a refor-
mátus egyháznak figyelmébe, melyben követeli a művészi
belső kiképzést a református templom számára is, a
szobrot, a képet, a kultusztárgyak művészi formáját.
Hogy az Isten-, angyal-, ördögeképeket nem akarja be-
venni a templomába, értem, — csak ne álljon elő nagy
szavakkal, hogy ez „merénylet az esztétikai törvényszer-
űség ellen“. A reformáció intellektualitása ellen lehet
ez merénylet, de a modern esztétika kvalitást kö-
vetel minden műalkotástól s nem eszmekört, ahogy őt
hegeli esztétikája kitanította. Rubens „bálványozó“
képei micsoda művészi gyönyörűséget szereznek min-
den rendű és vallású műértőnek!

A könyv utolsó részei a papírúha és az isten-
tisztelési szertartások reformját tárgyalják, ide is be-
akarván vinni az esztétikai szempontokat. Általában

elmondhatjuk, hogy Réz László könyve a kérdést minden oldalról felöleli, s amiben egyenetlen, azt is a régi, elavult esztétikai felfogásokhoz való ragaszkodásnak tudjuk be. Mindenesetre jelentős mozzanat abban a küzdelemben, melyet minden részről — legutóbb katolikus részről Fieber Henrik dr. vezetése alatt, még pedig jelentősen modernebb szellemben, a művészetnek a vallás szolgálatába állítása céljából folytatnak.

DR. LÁZÁR BÉLA.

A MŰVÉSZI NEVELÉS TÖRTÉNETE. (Johannes Richter könyve: Die Entwicklung des künstlerischen Gedankens.)

A művészi nevelés eredetét a múlt század derekáiig szokták visszavezetni. Ugyanahhoz a körhöz kapcsolják, amelytől a modern iparművészeti mozgalmakat is számítják, az angol preraffaelitákhoz. Az emberiség esztétikai megújítását szolgáló nagy mozgalom valóban az egyetemes nevelésre is rányomta a maga bélyegét: amikor az angol társadalommal megértették a művészi tárgyaknak etikai becsét, maga ez a társadalom kezdte követelni, hogy az iskolába bevonuljon a rajznak, a művészi szemléletnek új és hatásosabb formája. Mindez idáig is meglehetősen ismeretes volt, mert hiszen a preraffaeliták ebbéli érdemét Ruskinnek és körének minden ismertetője elsorolta. Am a Richter könyve ezzel jóformán le is zárja az angolok művészetnevelő szerepét s ami innen kezdve, a század közepétől kezdve mostanáig, a művészi nevelés tekintetében történt, csaknem egészen a németek javára írja. Egy nagy, ideális lendületű mozgalom ez a német művészetnevelő mozgalom, mely körülbelül a hetvenes évek optimista, vágyó, bizó hangulatában fogamzik meg. Abban az időben, amikor a német nemzeti újjászervezkedés hatalmas feszültségben tartja a kedélyeket, mikor minden tekintet az iskola felé fordul, mikor az értelmi élet túlzásai közepette a művészetnek, az intuíciónak, az alkotó és fellángoló életkedvnek jelei röppennek fel a német szellemi égboltozatra. Valami túlfűtöttség, valami izgatottság, valami sejtelmes vágyakozás van az egész német közéletben, amelynek Paul de Lagarde éppen úgy hangot tud adni a pedagógiában, mint Nietzsche a filozófiában s Wagner a muzsikában.

A nyolcvanas, kilencvenes évek tudták azonban csak valóra váltani e vágyakozásokat. Úgy látszik, mintha ez apró szellemi robbanások után egyenetlen, nyugodt hajtóerővé vált volna a nagy energia s mintha lassan elrendeződtek volna a feladatok. Körülbelül ugyanabban az időben, amikor a japán művészet hatása elérkezett a kontinensre, amikor újjaéledt a fametszet, a plakát, amire új erőre kapott a színszeret, amire szerves egységbe olvadt az anyagszerűség a dekoratív feladatokkal és az impresszionizmus bevonult az alkalmazott művészetekbe is „Jugendstil” néven, körülbelül ugyanarra az időre esik a német iskola-reformátorok nagy küzdelme is a művészi nevelésért. Ezidőtájt íródott a tüzes, rapszódikus, izgató irat: „Rembrandt als Erzieher”, mely azóta több mint ötven kiadásban hirdeti a németeknek, hogy a német nemzeti művészet megbecsülése éppen olyan fontos, mint a német tudománnyal való büszkélkedés.

Egy végeláthatatlan hosszú irodalom, egy könyvtárra való könyv címe, ismertetése, álláspontjának kifejtése az, ami a német művészetnevelő mozgalom történetét adja s ami Richter könyvének az anyaga. Hány neves és milyen rengeteg névtelen író tűnik fel és el e hosszú hadjáratban!.. Lange Konrad nemzetgazdasági erősödésnek tartja a széles néprétegek művészi fogyasztóképességének emelését s elsősorban a középosztályt akarja ilyen étvágyra nevelni. Ez mint-

egy kezébe adja Lichtwarknak az eszmét, hogy díletánsokat neveljen a szó legnemesebb értelmében, tehát ízléssel, ítélőképességgel bíró műbarátokat, akik maguk is művészkednek egy s más téren. De a műkedvelők toborzásánál, a virágkultusz és az otthon szeretet ápolásánál, a művészi szemléletre való nevelés gondolatánál és egész sereg könyv megírásánál is van egy még nagyobb érdeme Lichtwarknak. Ez az, hogy Hamburgot és vidékét valósággal egy modern művészi nevelés sugárzó gócpontjává tette. E gazdag és szabad Hanza-vidék tanítói, írói, művészei, múzeumigazgatói és színházdirektorai szinte egész Európa számára friss és művészi ötleteket adnak a neveléshez. A képeskönyvtől, az első ábécés könyvtől, a népiskolai rajztanítástól, a meséléstől, a természetszeretettől kezdve az ifjusági előadásokig, a népszerű szimfonikus koncertekig és egy egészen újszerű irodalomig mindent, mindent megfiatalítottak, közelebb hoztak a gyermekkedélyhez, ragyogóvá, derűssé, színessé tettek és átitattak az élet lüktető ritmusával. „Hamburg” ma nemcsak a művészi nevelés egy újabb állomását jelenti a pedagógiában, de valami olyant, ami az egész nemzedékre kiható, ami merőben ellentéte az előbbi „schulmeister”-es, száraz és penészes német szellemnek.

S ha tagadhatatlan is az angol Cooke-nak és az amerikai Liberty Tadd-nak rajztanítói nagy hatása a művészi nevelés szolgálatában, azzal, hogy a természet és a környező tárgyak megfigyelésére és reprodukálására szoktattak, — az is bizonyos, hogy viszont a Lichtwark érdeme ugyanakkora, amikor a művészi szemléletet az iskola minden egyéb tárgyára is átvízi. A három nagy Kunsterziehungstag (a drezdai, weimari és hamburgi) e részben sok eszmét teremtett s még többet hintett szét a német nevelők közt. De Richter azért nem felejtkezik meg a művészi nevelés más téren mozgó apostolairól sem: a német iparművészekről. S valóban, akik a szépet mindennaposá, az emberi étellel organikusan összenőtté tették, akik búrtort, használati tárgyat, házat, kertet, utcát, várost egy nagy artistikus gondolat szolgálatába tudnak szegődíteni, a nevelésnek csak olyan reformálói, mint az egész társadalmi életnek. Egy Dülfer, egy Rimerschmied, Behrens, Olbrich, Pankok, Obrist, Eckmann, Berlepsch, van de Velde stb. neve és érdeme nem hiányozhatik ott, ahol a kornak a művészet jegyében fordulásától van szó.

A legnehezebb feladatok még hátra vannak a művészi nevelés terén. Mint az egész nevelésben a felnőttök, az iskolából kikerültek, az egészen tanulatlanok és elnyomott néprétegek szabad tanítása a kor legégetőbb kulturkérdése: úgy a művészi nevelés is akkor lesz egészében megalkotva, ha a legszélesebb kört is meghódította. Ennek bizonyára sokféle útja, módja, eszköze van. Múzeumok, képtárak, esti tanfolyamok éppen úgy, mint sok és olcsó reprodukció, szép pénzek, művészi plakátok és plakettek, beszédes utcák, megbecsült műemlékek, szépen rendezett közterek, egy szóval az egész „Heimatkunst”, ami a természetnek s az ember kultúrelétének egy nagy művészetben való összecsendülését jelenti.

S Richter könyvének nem az alapossága a legnagyobb érdeme, hanem a művészi feladatok felismerése. Ő tudja, látja e mozgalmak összefüggését, korunk eszméiből sarjadását, érzi és megérezte, hogy amiről itt szó van, több a pusztá rajztanításnál, művészi szemléltetésnél, több egyáltalában nevelésnél; ez a század nagy problémájával függ össze: az esztétikai kultúra kérdésével. S nevelő, tanító, szociológus meg iparművész egyesülnek a gondolatban, hogy a ránk következő századokban minden embert egy nagy művészi vagonközösségben részeltessenek.

NÁDAI PÁL.

KÜLÖNFÉLÉK.

K. LIPPICH ELEK Dr. JUBILEUMA. November hó 6-án volt huszonötödik évfordulója annak, hogy K. Lippich Elek dr. a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti szakosztályában működik. Ebből az alkalomból az Orsz. M. Iparművészeti Társulat elnöksége hozzá üdvözlő iratot intézett, amelyben rámutatott a megbecsülhetetlen szolgáltatásokra, amelyekkel ő a magyar művészet, általában pedig a magyar kultúra fejlődését elősegítette. Hálás elismeréssel emlékezett meg az elnökség a felkes és eredményes munkásságáról is, amellyel K. Lippich Elek dr. a Társulat körében mint a választmány és a bíráló bizottság tagja a Társulat törekvéseit előmozdította. Az Orsz. Iparművészeti Múzeum tisztviselői és az Orsz. m. kir. Iparművészeti Iskola tanári kara testületileg üdvözölték a jubiléumát.

KÉZIMUNKAI PARUNK ÉS OKTATÁSUNK REFORMJA. A női kézimunkák művészi színvonalának emelése, általában a magyar kézimunkaipar megnevelése és elsősorban az egészségtelen külföldi befolyásoktól való megszabadítása érdekében az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat előterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi és kereskedelmi ministerekhez. Ebben az előterjesztésben a társulat mindenekelőtt ismertette a kézimunkaiparnak és oktatásnak mai siralmas állapotát. Ez pedig, tekintettel a kézimunkának kulturális és gazdasági jelentőségére, művészeti életünknek nagyon érezhető hiányát jelenti különösen akkor, amikor a polgári élet kultúrtörténeti és gazdasági fejlődése a női kézimunka számára olyan helyet jelölt ki, amelyen kulturéletet élő embereknek már szinte nélkülözhetetlen szükségletévé vált. A női kézimunkának ez a szerepe érthetővé teszi, hogy az általános képzést nyújtó leányiskolákban a kézimunkatanítás nagyon fontos. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy ezekben az iskolákban megtanulják ugyan a kézimunkára való készséget, a különféle technikákban sokszor bámulatos jártasságot és ügyességet, de a munkák művészi szempontból legtöbbször igen alacsony színvonalon állnak. Művészi gondolatot, nemesebb ízlést, a színek és anyagok harmónikus összeválogatását hiába keressük bennük. Ennek okát a társulat a nők művészi nevelésének fogyatékosságában látja. A kézimunkatanítónők maguk sem bírnak annyi esztétikai képzettséggel, hogy növendékeiket megfelelően kioktassák és őket művészeti kérdésekben helyesen tájékoztassák. A mintákat illetőleg pedig úgy áll a dolog, hogy a kézimunkatanításnál csaknem kizárólag a divatlapok és az „előnyomó” boltosok többnyire igen selejtes mintarajzait használják.

Ugyanílyan az állapotok a kézimunkakereskedőknél, akiknek üzleteit a legvaskosabb ízléstelenségek töltik meg. Itt is legtöbbször értéktelen és silány mintarajzok után készült, vagy megkezdett kézimunkák

és „előnyomások” kaphatók. Ezek a szomorú tények még szembeötlőbbek, ha kézimunkaiparunk termékeit összehasonlítjuk például Svédországnak, Angliának és Németországnak magas művészi színvonalon álló, úgy a tervek ötletességét, változatosságát, mint a technikák különféleségét tekintve igazán bámulatos kézimunkáival. Igaz, hogy ezekben az országokban jeles művészek, alapos képzettségű és valóban apostoli buzgalommal dolgozó szakemberek egész serege, hatalmas szervezetekké tömörülve, dolgozik a kézimunkaipar megnevelésén, míg nálunk, ha vannak is ilyen szervezetek, elsősorban az anyagi érdekekkel törődnek, míg a nemzeti, művészi és szociális érdekeket elhanyagolják. Pedig kétségtelen, hogy a magyar kézimunkaiparnak olyan forrás áll rendelkezésére, amely páratlanul gazdag és változatos: a magyar népművészet. Arról kell tehát gondoskodnunk, hogy megtaláljuk azokat a módokat és eszközöket és megalkossuk a szervezeteket, amelyeknek segítségével ezt a forrást a művészet és ipar érdekeinek összekapcsolásával, ezek egymásra való kölcsönhatásának észszerű és gazdaságos kihasználásával értékesíthetjük.

Erre nézve a társulat előterjesztése konkrét javaslatokat tartalmaz, amelyek lényegükben a következők:

1. A kézimunkatanítás reformja. Kívánatos volna, hogy addig is, míg kellően képzett kézimunkatanítónők végzik a tanítást, a most alkalmazásban levő tanítónők számára már most tanfolyamok szerveztessenek, amelyeken ezek megszerezhetnék a szükséges esztétikai és gyakorlati ismereteket. Ezekre a tanfolyamokra úgy a fővárosi, mint a vidéki tanítókat csoportonként lehetne berendelni.

2. Szakfelügyelet szervezése a kézimunkaoktatás menetének irányítására és ellenőrzésére, bizonyos kerületekre kiterjedő hatáskörrel az ország nagyobb városaiban.

3. Kézimunka-mintalapok és egy kézimunka-folyóirat kiadása arra a célra, hogy az iskolákat, a kereseti céllal és kedvtelésből kézimunkával foglalkozókat, továbbá a kézimunkakereskedőket művészi tervekkel és munkarajzokkal lássák el. A „Mintalapok” részben modern, eredeti és közvetlenül megvalósítható 30–40, esetleg ennél több lapból álló lezár, teljes mű volna, amely az anyagokra és a megmunkálás módjára vonatkozó praktikus utasításokat is tartalmazna. A kézimunkafolyóirat az illusztratív anyagon kívül általában a kézimunkaművészet terén úgy íthoz, mint a külföldön mutatkozó mozgalmakról, törekvésekről tájékoztatna. Nem korlátozott számú tervgyűjteménnyel szolgálna a közönségnek, hanem a folytonosan változó, új és új eszméket, terveket, aktualításokat felszínre vető, fejlődő művészi életnek volna hű tükrök és magyarázója. Ezek a kiadványok tervező művészeinknek is bő séges teret adnának az érvényesülésre.

A társulat végül arra kérte a ministereket, hogy adjanak alkalmat az előterjesztett javaslatoknak az összes érdekelt tényezőknek bevonásával leendő részletes tárgyalására.

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER MŰVÁSÁRLÁSAI. Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat előterjesztést tett a földművelésügyi miniszternek, hogy a gazdasági kiállítások, díjugratások, állatdíj-

zások, lövészversenyek stb. alkalmával kiosztásra kerülő állami díjak beszerzésénél és kiadásánál eddig követelt rendszert változtassa meg. Nevezetesen azt javasolja a Társulat, hogy a kisebb, azaz 50-től 100 koronáig terjedő, díjakat művészi plakett alakjában adja ki a miniszter, a 150 koronánál nagyobb díjak fejében pedig minden kitüntetett egy művészileg megtervezett díszes oklevelet és az illető összegről szóló utalványt kapjon, amelyen egy éven belül tetszése szerint választhat és vásárolhat magának akár hazai eredetű képzőművészeti tárgyat a Képzőművészeti Társulat, akár iparművészeti tárgyat az Iparművészeti Társulat kiállításán. Az utalványozott összeget esetleg megrendelésekre is lehetne fordítani. A Társulat szerint ezzel el lehetne érni azt, hogy minden kitüntetett olyan tárgyat kapna, amilyent maga kíván, maga választ és aminek örülhet is.

Kívánatos, hogy a földművelésügyi miniszter elfogadja a Társulatnak ezt a helyes és célszerű javaslatát, ami biztosítéka volna egyrészt annak, hogy a művásárlásokra ráfordított jelentékeny összegért nem külföldi eredetű tárgyakat vásárolnának, másrészt, hogy a díjat nyertők abszolút művészi becsű és emellett egyéni igényeiknek is megfelelő tárgyakhoz jutnának.

A FRANCIA „PRIX DE ROME“ JÖVŐJE.
Az öreg Toudouse-nak szokása volt sujelket keresni a megfestendő képeihez s egy ily alkalommal Rómában felfedezte a Villa Medicit. Ha meggondoljuk, hogy az öreg úr, mintegy harminc év előtt, a Prix de Rome egy kitüntetettje volt s három évig fogyasztotta az állami mannát a Villa Medici-ben, megállapíthatjuk, hogy a felfedezésében van valami öregek charme

Állandó renoválás alatt vonja szinte csendes, zavartalan alvó életét a „Medici“, de ma már kérdésessé vált: meddig? Ha a római-francia művészakadémia épülete nem is követi belátható időben a végzetét, kétes, hogy termel interieurjében nem helyeznek-e múzeumot az örökváros egy látványosága gyanánt, a Prix de Rome-isták alkotásaiból, egy múzeumot az akadémia emlékeiből, melynek utolsó direktora Carolus Duran.

Courbet óta folyik a harc a Villa Medici ellen. Azóta elmúlt egy pártforradalom, a művészetben pedig nem egy, de a Prix de Rome-ot nem lehetett kiforgatni a sarkából.

A roppant művészeti alapítvány kamatal arra szolgálhat tudvalevően, hogy festőknek, szobrászoknak, építészeknek és zeneszerzőknek három évre egyenként háromezer frankot juttasson, teljes ellátással. Az egész idő alatt kötelesek Olaszországban maradni az ösztöndíjasok s csak Carolus Duran magas engedélyétől lehet függővé téve, ha netán Franciaországba, hazájukba, óhajtanának visszatérni, bár csak rövid időre is. A pályázatokat az Académie des Beaux-Arts-ban állítják ki közszemlére, de jaj nekik, ha forradalmi gyanu férközhetik hozzájuk. Cormon, Mercié, Humbert, Ferrier stb. mesterek kegyét elvesztenék. Aki viszont az ő kedvökre alkot, számíthat egy gondtalan „megélhetésre“ három évig.

Igy történnék, hogy sok művész enged a kísértésnek és mellőzi tudását. Azt vélt: egy időre hűtlen leszek önmagamhoz. Így Landovsky is, ki azonban ezt az öntorturát nem állotta ki egy évnél tovább és visszaszökött Párisba, a Rodin szomszédságába. A leg-

nagyobb francia mesternek lett „tanítványa“, amit e helyütt nem lehet a szó szoros értelmében venni. Mindenesetre a Léthe vizétől a Hesperidáktól nagy az út — különösen visszafelé.

S a Prix de Rome-isták kiállítása legutóbb Rómában láttatni engedte a looping-the-loop-ot, a művészi halálugrást, melyet a villa Medici növendékei produkálnak. Az első évbelieknél még kiérzik a lelkes intuíció, a robustus aláírás, de tovább már rohamos esést tapasztalunk. A „harmadik évbeliek“ már csak dadognak úgyszólván, itt meglepő a „débacle“, a szemérmetlen „utánaérzés“; a legmerészebb módon utánozzák Ingres-t és Palladio, Bramante, Michelangelo után szobrászok, festők, építészek, mintha Lionardo most kötözgetné össze spárgával a saját repülőgéptalálmányát.

És ez így van évek óta, legyen akár Guillaume, akár Duran a „vezető szellem.“ A művészek itt bele vannak kényszerítve abba a környezetbe, hol Rafael, Sassoferrato, Luini, Ghirlandajo megfakult színel és muzeális tartománya díszlik fönséges síri nyugalomban. A hazájukba visszatérő francia művészek a három év alatt színvakká lettek saját szép Franciaországuk iránt, mindegyiket a szegény Toudouse lelke üldözi s a gyöngébb kedélyeknél nehéz a föleszmélés.

Akik visszatérnek, mint a heroikus korszakok festővagy szobrász-krónikásai jelennek meg a művészi küzdőtérben, hol egyébként régen lehullt a vért, a sisak s vasálarc. Így nem lehet művészetet csinálni s csak szaporítják az öreg Szalon öreg — és előkelő — művészproletárjainak számát.

A Villa Medici eddig öröknek látszott kérdését közelebb a francia parlamentben teszik szóvá. Azt akarják, hogy a Prix de Rome-ot a mai formájában, mint tartataflant, eltöröljék, s helyébe hozzák a Prix de Paris-t, ami korszerűbb egy keveset. Azt óhajtják, hogy a huszhuszonnégy francia művész saját hazájában gyűjtse inspirációját és termékenyüljön a humusztól, mely Carrière-t, Chavannes-t, Saint-Saëns-t, Rodint adta.

A Villa Medici évente félmillióba kerül s ha ezt otthon osztják szét a francia művészek között, nem oly kidobott összeg végeredményben éppen nem oly veszedelmes mint a mai formalitás. Állítólag a Villa Medici letétje elvész, a statutumok szerint, ha más célra fordítanak mint az eredetileg szánva lett. A mai művészpolitikai sebészet azonban áll oly nívón, hogy a szükséges kis operációval könnyebben végezzen, mint sejtjenők.

Páris, 1910. november 25. LENDVAI KÁROLY.

ÚJ TAGOK. Legújabbban a következő új tagok léptek az Orsz. M. Iparművészeti Társulat rendes tagjai sorába: Asztalosok Közp. Bútorárúháza Budapest, Angyal Imre kárpitos Budapest, Bodnár József építőmester Kisújszállás, Csizser János (zsákdol) szobrász Budapest, Czifra József építőmester Pápa, Erdei József ref. egyházi főszámvívó Debrecen, Gábor János kőművesmester Nagybánya, Girasztin Sándor asztalosmester Nagybánya, Horváth és Braczký kőműves- és ács mesterek Komárom, Hajós Géza Nyiregyháza, Illia A. Gyula faszobrász Budapest, Krausz Gyula műasztalos Budapest, Littke Jenő máv. felügyelő Budapest, Molnár Lajos asztalos Budapest, Nagy János építő Fogaras, Novák József Asztalos tanár Budapest, dr. Siklóssy László ügyvéd Budapest, Sada János építőmester Kolozsvár, Weber Henrik rajzoló Pusztaszentlőrinc. Összesen 19 új tag.

